

Jana Gruberová: Etické aspekty péče o osoby s těžkým postižením zraku

Dizertační práce na oboru Aplikovaná etika, FHS UK, Praha 2012-12-13

(Posudek recenzenta)

Práce Jany Gruberové se obšírně zabývá souvislostmi a charakteristikami péče o osoby s těžkým postižením zraku, s cílem popsat a v souvislostech vyložit etické aspekty takové péče. Činí tak ve čtyřech částech – od základního pojmového uchopení, přes specifikaci variant reflexí postižení, až k teoretickým a historickým východiskům etiky v sociální práci obecně a s osobami těžkým zrakovým postižením zvláště. To vše by mělo sloužit jednak jako vymezení problematiky a její základní uchopení a zároveň jako základ pro samostatný empirický výzkum. Ten je zpracován ve 4. části textu. Čtvrtá část textu také zahrnuje náměty na praktická využití výsledků zkoumání.

Text se zabývá otázkami spojenými s prací s osobami s těžkým postižením zraku a pozicí těchto handicapovaných v síti vztahů uvnitř společnosti složeného především z intaktních osob. Vzájemné reflexe a reakce na ně, to je vlastně jádro celé práce.

Práce navazuje na diplomovou práci A. Kehárové a rozšiřuje její záběr jednak prostřednictvím širšího zasazení popsované tematiky, jednak skrze podstatně rozsáhlejší terénní sběr dat. Pokud jde o zjištěné poznatky, práce J. Gruberové předchozí poznatky potvrzuje.

V práci je řada problematických míst.

Obecně lze říci, že je v textu množství nepřesností, nedotažených formulací i překlepů. Občas se stane, že autorka uvádí vymezení, která nejsou spojena s prameny. (Např. na str. 24 – 26, str. 67 – pojetí svobody „od“ a „k“; 103 – žádná Fakulta sociální pedagogiky na ped.f. UK neexistuje; 113: kouzlo

nechtěného přineslo „snazší potupnost kompenzačních pomůcek“, překlepy např. na str. 91, 101, 103, 110, 111 a d., atd.)

Je otevírána řada podstatných témat, která volají po diskusi během obhajoby. Zásadní je téma, které se objevuje v mnoha podobách a prolíná většinou souvislostí – téma zdraví jako zboží. To je obecný problém, který v souvislostech dizertační práce vyžaduje od autorky bližší objasnění. Jde o problém, který stojí vlastně za všemi okolnostmi a postupy ve zdravotní péči a především za variantami současné podoby etiky naplňované v těchto postupech. Nelze předpokládat, že by autorka našla řešení. Hlubší vstup do tohoto problému by byl, myslím, užitečný.

Jednodušší, ale v praktických dopadech rovněž velmi závažné, je téma novely zákona o sociálních službách. V jakém směru by autorka považovala tuto novelu především za potřebnou – ve vztahu k tématu své práce?

Především by ale autorka měla jasněji vymezit východiska a zaměření předmětu realizovaného výzkumu, zvláště ve vztahu k metodice jeho uskutečnění, zpracování, prezentace a interpretace.

Výzkum sám je založen jako anketa s ne zcela jasnými důvody pro právě užitou konstrukci. Vztah k obecným východiskům v částech předcházejících popisu výzkumu je nejasný. Ale i práce s výsledky výzkumu je nepřehledná a málo srozumitelná. Autorka se s tak velkým výzkumem hodně nadřela: terénní sběr dat sám při vzorku kolem 900 respondentů je obrovský úkol. (I když není z textu příliš jasné, jak sběr dat konkrétně probíhal.) O to víc je škoda, že samotný koncept výzkumu, architektura a obsah techniky pro sběr dat, ani zpracování a prezentace výsledků výzkumu nebyly uskutečněny pečlivěji a hlavně profesionálněji.

Příkladu pro to je bohužel v textu mnoho. Začnu detaily, které jsou příznačné.

Hned Tabulka č. 1 jde proti textu, který ji komentuje. Když sečteme počty respondentů uvedené v tabulce, docházíme k jiným počtům, než autorka uvádí v textu. Totéž platí o Tabulce č. 2. Autorka uvádí absolutní počty odpovídajících, bez relativního vyjádření, tudíž bez možnosti lépe přehlédnout zjištěné shody či difference. Není jasné, o jaký ze souborů jde, protože předchozí dělení respondentů se dál v textu explicitě neobjevuje, takže není jasné o jaké populaci konkrétní prezentované údaje vypovídají. Není jasné proč je Tabulka č. 4 konstruována tak, jak je. Interpretace se soustřeďuje na opakování popisu tabulek. (Samozřejmě, že včetně nepřesností a nevyjasněností o jaké soubory konkrétně jde.) Jako vrchol metodiky zpracování je uváděn „aritmetický průměr“. Propočty korelačního koeficientu jsou sice uvedeny – tedy: je řečeno, že byly provedeny. (Autorka je počítala ručně? Nebo s využitím nějakého programového balíku či programu?) Avšak prezentace výsledků korelační analýzy je na necelých dvou stránkách, bez přehledu toho, které vztahy byly počítány, které z nich byly statisticky významné, jaký „směr“ významnosti byl případně zjištěn, atd. Možná nejcennější zdroj pro interpretaci kvantitativního výzkumu tudíž není využit.

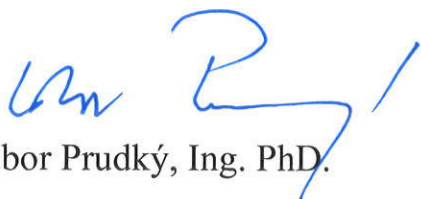
Kvalitativní výzkum je mnohem cennější. Včetně pokusu o obsahovou analýzu některých dokumentů. Porovnání etických kodexů by chtělo asi zakotvenou obsahovou analýzu. Samotné shromáždění a postavení vedle sebe je cenné. Zásadní význam mají výpovědi konkrétních respondentů – zrakově postižených. Mohou být zdrojem řady cenných poznatků. Jde vlastně o expertní šetření, které by bylo možné využít výrazněji při prezentování dosažených výsledků.

V závěru autorka nabízí „vymezení eticky dilematických oblastí v tyflorehabilitaci“. Uvádí čtyři. Předpokládám, že slovem „dilematický“ se rozumí, že jde o oblasti, v nichž existují určitá dilemata. Pokud to tak je, tak by

asi měla autorka objasnit, proč uvádí právě tyto čtyři oblasti, když v analýzách i závěrech jich čtenář najde výrazně víc. Shrnutí v závěru je ukázkou celého pojetí práce: jde o posílení poznatků zjištěných již dříve a jejich možná rozšíření.

Práce je založena tak, že by mohla být obhajována. Pro autorku zřejmě představovala práce na dizertaci příležitost pro ujasnění si a utřídění souvislostí a obsahů vlastního profesního působení. Jde vlastně o specifikaci problému, k jehož řešení praktickými kroky přispívá. To je výsledek, který pro doktorandy z praxe není malý, protože představuje přímé provázání badatelského přístupu k řešení praktických témat. Tudíž i pevnější usazení a komplexnější přístupy při řešení.

Na druhé straně by bylo užitečné, aby autorka při obhajobě přinesla objasnění a doplnění alespoň některých skutečností, které by měly přispět k metodologicky pevnějšímu zakotvení zpracovávané problematiky. To je, podle mého názoru, poslední podmínka k tomu, aby práce mohla být obhájena.

Libor Prudký, Ing. PhD.

Fakulta humanitních studií UK

Praha, 14.12.2012